

Kalligráfia és porcelánhajó

Keleti ihletettség a kortárs magyar művészeti térben

► Kultúránk a Kárpát-medencében évezredek óta egyrészt teremtett, másrészt afféle olvasztótégelyként fogadott be, majd fejlesztett tovább bizonyos impulzusokat, gondolkodásbéli és technikai megközelítéseket, így váltunk gazdaggá a keleti impressziók által létrehozott alkotások révén is.

Nemrégiben több szempontból is fontos lépésre került sor a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) történetében, együttműködési megállapodás született a Kínai Nemzeti Művészeti Akadémiával. A magyar fél kortárs kínai festményeket és kalligráfiákat bemutató kiállítást és ahhoz kapcsolódó konferenciát rendezett a Pesti Vigadóban.¹

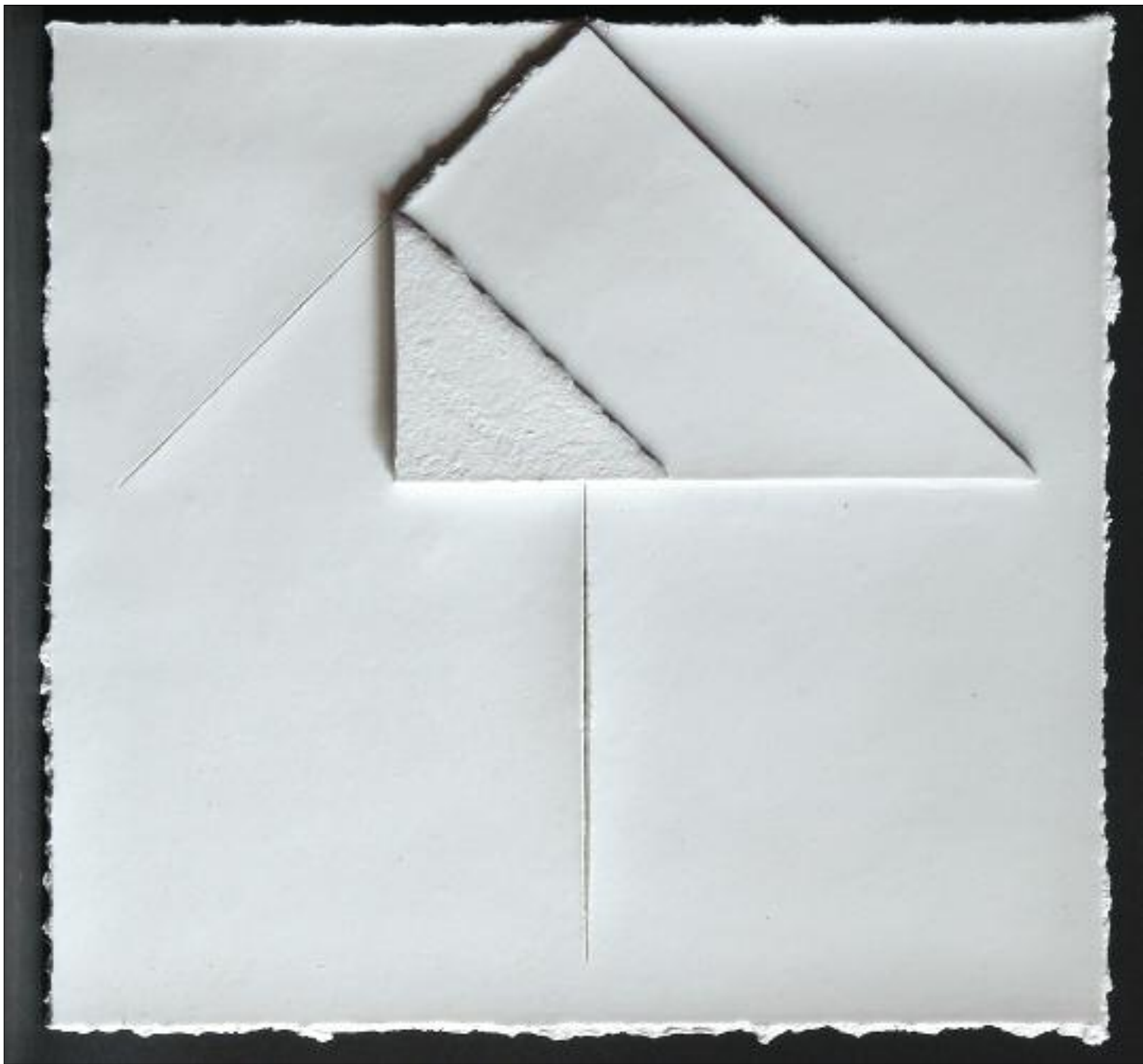
Az érdeklődéssel kísért tanácskozáson szó esett a kínai vizuális művészetekről, elsősorban a festészet-

ről és a kalligráfiáról. Az előadások inkább ismertető jellegűek voltak, az előadók közül elemzőkészségükkel kitűntek a magyar résztvevők, különösen Horváth Janisz kínai kalligráfia-oktató.

Azonban a magam részéről leginkább az érdekelt volna, hogy véleményük szerint vajon hol válik el az archaikus kínai művészet a kortárs kifejezési módoktól. A kiállítás megdöbbentő tanulsággal szolgált, a jól ismert, tradicionális megnyilvánulásokhoz képest csupán néhány ponton – és ott is alig észrevehetően – volt tapintható a különbség. Vajon miből adódik mindez? Az elődök feltétel nélküli tiszteletéből, vagy az évezredek alatt kifinomult technikák folyamatos és szinte változatlan módon való műveléséből? De hiszen az csak kifejezési eszköz és nem a forma vagy a

**A Hosszútekercs
című közös kínai
kalligráfia a Keletről...
című festmény- és
kalligráfiakiállításon /
The calligraphy Long
Scroll, a joint work of
Chinese artists, shown
in the painting and
calligraphy exhibition
From the East...
Pesti Vigadó,
Budapest, 2017**

Néma Júlia:

Helyettesítés /

Júlia Néma:

Substitution

2007, papírporcelán,
1320 °C, 34,5x33 cm

Kun Éva: Kavicsvázák /

Éva Kun: Pebble Vases

2007, redukció,
1200 °C,
10x25x15 cm,
8x35x12 cm

tartalom! Esetleg a politikai presszúra miatt reflektálnak kevésbé a művészek napjaink problémáira? Bár az egyébként reprezentatív kiállítás nem válaszolta meg a felmerülő kérdést, annyi bizonyos, hogy maradandó élményt adott. A *szép* élményét, melyről Hartmann az esztétikai vonatkozásokat tárgyalva ezt írja: „A *szép törvényei a szó tulajdonképpeni értelmében nem tudatosulnak. Úgy látszik, hogy lényegük szerint rejtve maradnak a tudat számára, s csak valami teljesen homályban maradó háttér tikkát képezhetik.*”²

Érdekes példa a téma tükröződésére egy közel tíz éve, 2009-ben megrendezett, különleges tárlat a Gödöllői Iparművészeti Műhelyben (GIM).³ A japán–magyar barátság 140. jubileumi évfordulója alkalmából egy rendkívüli projekt valósult meg, amely során

kurátorként a munkatársaimmal együtt a japán alkotók mellé magyar művészeket invitáltunk meg, olyanokat, akik érzékenyen reagálnak a Távol-Kelet világára.

A jubileumi kiállítás a kerámia- és a textilművészet kiemelkedő japán és magyar képviselőitől mutatott be műveket. A kerámiaanyag kivételes japán darabjait – Probstner János alapító igazgató bizalmát élvezve – a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió (NKS) a világon egyedülálló kortárs gyűjteményéből válogattuk. A reprezentatív tárgyegyüttest öröm volt rendezni, és különleges élményt nyújtott, ahogyan egy-egy japán és magyar kerámiamű egymásra talált a hasonló attitűd, forma, szín, kompozíció vagy más hangsúlyok alapján. A rendezés koncepcióját alapvetően meghatározta a GIM-Ház által kínált eredeti környe-

Fotó: Kun Éva

Fotó: Áment Cellért

Szegedi Zsolt:
Spirit uszály /
Zsolt Szegedi:
Spirit Barge

2008, porcelán, réz,
 kvarchomok,
 1280 °C,
 50x60x70 cm

Szegedi Zsolt:
Spirit uszály (részlet) /
Zsolt Szegedi:
Spirit Barge (detail)

Fotó: Áment Gellért

zet, a külső és belső tér növényei, és a természetes fényvel való aktív párbeszéd.

A kisterem falán Néma Júliának a szigorúan installált, finom felületi mozgású papírporelán képei voltak láthatók, míg velük szemben az ezekkel abszolút ellentétet képező, rusztikus, természeti formára emlékeztető tárgyak: az ilyen jellegű munkáiról ismert Kun Éva kompozíciói. A papírporelán munkákra rímelt Kimiyo Mishima (Misima Kimijo) porcelánújságja, amit a művész nyers, vékonyra öntött, még kép-

lékeny porcelánlapból hajtogatott. Ezeket a kerámia-művészet határait feszegető – még a pop-artot is oda-idéző –, képzőművészeti jellegű műveket „billentette vissza” a kerámia ősi valóságába a szakág klasszikus erényeit magában hordozó, hajszálvékony falú, nagy méretű porcelán edényplasztika, Ryota Aoki (Aoki Rjota) munkája. Ikehata Hiroshi (Hiroshi Ikehata) igen meglepő és eredeti alkotása, a samottból készült *Kompozíció II.* egészen megtévesztette a nézőt, ugyanis akár egy korhadt, porladó, elégett-elszenesedett deszkadarabnak hittük volna. A művész feltehetőleg gipszöntvényt készített az eredeti, valóban fából lévő tárgyról, és ezt a lehető legnagyobb hűséggel igyekezett egy másik médiumban – a kerámiában – reprodukálni. E műtárgy okán rátérhetünk a Távol-Kelet művészetére jellemző természetességre. Ebben az esetben a művész cseppet sem törekedett arra, hogy individualitását tükrözze a mű. Sokkal inkább a természet iránti *alázata* nyilvánult meg abban, ahogyan leképezni igyekezett egy ott előforduló, talált tárgyat. „*A modor nem ugyanaz, mint az eredetiség; az eredetiség a művész általában vett sajátyszerűsége, amely a műalkotás egészére, nem pedig a külsődleges oldalára vonatkozik. Igazi eredetiségről akkor beszélhetünk, ha a művész csak a dolgot mutatja be, nem pedig saját partikularitását.*”⁴

Husz Ágnes *Múmia* című porcelánkompozícióját e gondolatmenet folytatásaként is értelmezhetjük, jól-lehet ez önállóan mintázott plasztika, mégis mintha a természetben talált lepkegubókat választotta volna

Hiroshi Ikehata:
Kompozíció II. /
Ikehata Hiroshi:
Composition, II

2008 (?), samott,
 1300 °C,
 hosszúság: 53 cm
 (Kecskeméti Kortárs
 Művészeti Műhelyek
 – Nemzetközi
 Kerámia Stúdió,
 Kecskemét)

Fotó: Tóth Péter Csaba

tárgyul finom munkáihoz. Az alkotó régóta kísérletezik vékonyra nyújtott, textilszalagra emlékeztető porceláncsíkok magukban, vagy valamely tárgyra tekintet formában való alakításával. A több mint húsz éve Japánban élő művész már itthon is érdeklődött a Távolságok világa iránt, de odatelepülése óta kizárólag ebben a szellemben alkot, s komoly nemzetközi sikereket ér el.

Az utóbbi évtizedekben szinte nincs olyan verseny, ahol ne lenne jellemző, hogy valamely távol-keleti, de legalábbis orientális ihletettségű művet díjaz a nemzetközi zsűri. Szinte tapinthatóvá vált ez a tendencia a világ kortárs kerámiaművészetében.

Szegedi Zsolt különleges munkája szintén több szempontból illett e kontextusba. A művész – aki

Probstner János nyugdíjba vonulása után négy éven át volt az NKS vezetője – az elmúlt évtizedekben elsősorban külső és belső építészeti terekbe tervezett munkáival, egyedi kályháival, kandallóival vált ismertté, holott ő magát elsősorban tárgyalkotónak tartja. Erre szép példa volt a kiállításon szereplő, nagy műgonddal előállított porcelánkompozíciója, a *Spirit uszály*. A hajó teste zárt, felül a tükörsima felületre halvány türkizszínű, háriszos⁵, áttetsző máz került, ami olyan, mint a víz fodrozódó tükre. Alul a test végéig a teljes felületén belefáradt apró síklapok által töredezik meg, idézve egyrészt a rusztikus, egyszerű, halászkezek által ácsolt hajótestet, másrészt, mintha a visszaverődő fény játékát rajzolnák a foltok. A rézpálcákra installált tárgy jócskán emelkedett a poszta-

Husz Ágnes:
Vénusz, Múmia /
Ágnes Husz:
Venus, Mummy

1998,
porcelánszalag,
1280 °C

(Kecskeméti Kortárs
Művészeti Műhelyek
– Nemzetközi
Kerámia Stúdió,
Kecskemét)

Akio Takamori:
Futó fiú (1919) /
Akio Takamori:
Running Boy (1919)
2007, festett
keménycserép,
1200 °C,
38x32x11,5 cm
(Kecskeméti Kortárs
Művészeti Műhelyek
– Nemzetközi
Kerámia Stúdió,
Kecskemét)

Fotó: Áment Gellért

menstől, így *hajó* helyett különleges, légies plasztikává vált. Azonban a művész nem elégedett meg a téma szemiotikai konnotációival, hanem további meditációra invitálta a nézőt: szabályos, lapos gúla alakban hófehér kvarchomokot szórt a hajótest tükörképezésére, valamint alá, a posztamensre is. Ettől az az érzésünk támadt, mintha nemcsak a máz, hanem maga a hajó teste is perforált lett volna, s felmerült a kérdés, hogy a homok hogyan tudott átszűrődni a porcelánformán – *vagy mindez csak illúzió?*

A nemrég elhunyt japán-amerikai kerámiaszobrász, Akio Takamori *Futó fiú* (1919) című figuráját – a kitért inggel és karokkal, hatalmas lendülettel futó, mezítelen férfit – a mára történelmi szoborparkban őrzött kommunista mozgalmi művek ihlették, melyeket Probstner János kíséretében látogatott meg. A humoros – de számunkra inkább fájdalmasan szatirikus – megfogalmazást tekinthetnénk egy könnyebb fajsúlyú, populáris megnyilvánulásnak, némelyek azonban egyenesen giccsként aposztrofálják, holott professzionális, mély tartalmakat hordozó mű. Születése is elgondolkodtató, hiszen itt már kölcsönhatásról van szó. Bizonyítja, hogy megannyi módon hatunk egymás kultúrájára, így válunk mind gazdagabbá a kortárs művészeti térben.

Végül saját kerámia ékszeremet idézem. Benne többek között az a távol-keleti kerámiaművészetre jellemző attitűd tükröződik, amikor a rusztikus a finoman megmunkált felület mellé van rendelve, ily módon erősítve fel egymás jellegét. A két minőség szembenállása érdekes feszültséget, vagy éppen harmóniát teremt a szemlélőben. A kerámia bársonyos, matt felületén egy szabályosháromszög-formába cseppentett, bronzosra-szivárványosra égett máz csillog. A máz „fegyelméletlen” volt, és a tűzben kissé kifolyt a számára vésett mederből. Ezt mi – európai művészek – hibának fogjuk fel, míg a távol-keleti művész erre azt mondja: *Ez az Isten ajándéka.*

F. OROSZ SÁRA
keramikumművész

Jegyzetek

1. A Kínai Nemzeti Művészeti Akadémia *Keletről...* című festmény- és kalligráfia kiállítása 2017. április 12. és május 31. között volt látható a Pesti Vigadóban. A kiállításhoz kötődően a Magyar Művészeti Akadémia és a Kínai Nemzeti

Fotó: Sárosy Zsuzsanna

F. Orosz Sára: Archaikus ékszer (részlet) / Sára F. Orosz: Archaic Jewel (detail)

2008, raku, bőr, fém, 1000 °C, Ø 8 cm

(FuLe International Ceramic Art Museum, Hszian mellett, Senhszi tartomány, Kína)

Művészeti Akadémia 2017. április 11-én konferenciát is rendezett *Érintkezések...* címmel a Pesti Vigadó könyvtár előtti fogadóterében.

2. Nicolai Hartmann: *Esztétika*. Ford. Bonyhai Gábor. Magyar Helikon, Budapest, 1977. 11.
3. Kortárs japán kerámiák – kortárs magyar textilek. A *Magyarország–Japán Jubileumi Év 2009* keretében rendezett iparművészeti kiállítás, valamint magyar keramikusok kamarakiállítása. A tárlat 2009. november 7-től 2010. január 31-ig volt látogatható.
4. Georg Wilhelm Friedrich Hegel: *Előadások a művészet filozófiájáról*. Ford. Zoltai Dénes. Atlantisz, Budapest, 2004, 168.
5. Hárizos máz: repedezett felületű máz, melyet gondos számítások alapján készítenek az egyedi hatás érdekében. Az apróbb-nagyobb repedések abból a különbségből erednek, ami a kerámiafelület és a rajta lévő máz égetési-tágulási együtthatója között van.

A Keleti hatások és motívumok a magyar művészetben konferencián (Műcsarnok, Budapest, 2017. november 27–28.) Kelet lenyomata – Tartalmi és formai hatások a kortárs magyar művészetben címmel elhangzott előadás jegyzetekkel ellátott, rövidített változata.